

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ MƏTBUATDA TƏNQİD MƏSƏLƏSİ

Nərgiz Qurbanlı

ADU, Beynəlxalq Jurnalistik Şöbəsinin müdürü
qurbanova_77@mail.ru

Xülasə

Azərbaycanda söz, fikir və mətbuatın adıqlığının formallaşması məhə ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu Öndər hər zaman KVV-ların camiyatda rolunu yüksək qiymətləndirmiş, bu məsələyə böyük önəm vermişdir. Heydər Əliyev 1993-cü ildə Azərbaycana qayıtdıqdan sonra bütün sahələrdə olduğu kimi mətbuatın inkişafında dəxili dayışılıklar oldu. Ulu Öndər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinə rəhbərlük etdiyi dövrdə mətbuatın inkişafı üçün avvalosuz xidmətlər göstərməyirdi. Mətbuatla bağlı qanunverciliğin bazası yaradıldı, maddi-tekniki bazanın möhkəmləndirildi, senzurun lağı olundu, qəzet və jurnalların borsaları donduruldu. KVV-ların faaliyyətinin genişləndirilməsi ulu öndərin ölkə jurnalistikasına verdiyi yüksək deyərin sübutudur.

Aşağıda: Mətbuat, KVV, Azərbaycan mətbuatı, jurnalist

Heydər Əliyevin çoxşaxəlli siyasi faaliyyətində mətbuatla münasibat, jurnalistlərə diqqət və qayğı xüsusi yer tutur. Ulu Öndərin çağdaş Azərbaycan mətbuatı ilə bağlı tarix xidmətlərini doğru-düzgүn başa düşmək üçün onun sovet dövründəki rəhbərlik faaliyyətinə ümumi nəzər salmaq lazım galır. Xatırlamalı olurq ki, respublikamız rəhbərliyinin birinci marhələsində Heydər Əliyev milli-mənəvi dəyərləri həmişə diqqət markazında saxlamışdır. Bu dəyərlər sırasında isə ana dili məsəlesi on planda olmuşdur. 1969-cu ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin yubiley tədbirində Heydər Əliyev sovet rejiminin tələblərindən kanara çıxarıq rus dilində yox, doğma ana dilində çıxış etmişdir. Sovet Azərbaycanında ana dilimizin tətbiqi imkanlarına xüsusi diqqət göstərən Heydər Əliyev 1978-ci ildə Azərbaycan SSR-in Konstitusiyasında Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi təsdiq etdirilmişsinə nail olmuşdur. Heydər Əliyevin ana dilinin tətbiqi sahəsində gördüyü dövlər səviyyəli mühüm işlər sovet dövründə bəslə Azərbaycanda jurnalistikənin inkişafına öz təsirini göstərmişdir. Bəslə ki, ana dilində çap olunan qəzet və jurnalların sayı artmış, mətbuatda, eləcə də radio və televiziyada milli-mənəvi dəyərlərin təhlili və tabliği başlıca qayğılar sırasına daxil olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistik fakültəsində təhsil alan alıcı tələbələr Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü ilə öz təhsillərini Moskva Dövlət Universitetində davam etdirdi, bu təşəbbüs onların peşəkar jurnalist kimi yetişməyində mühüm rol oynamışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, sovet Azərbaycanında milli-mənəvi dəyərlərə kölgə salan negativ hallara qarşı mübarizə aparmaq kimi son daraca çatın və kifayat qədər risqlə bir iş da Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bu işdə Heydər Əliyev mətbuatın imkanlarından geniş istifadə etmişdir. "Literaturaya qazeta"da "Qoy adəlat zəfər çələsin" başlığı altında çap olunan geniş məsahibəsində korrupsiyanı kəskin tənqid etməklə Heydər Əli-

Müsür Azərbaycan mediası - peşəkarlıq standartları və yeni trendlər. Respublikə elmi-praktik konfransı
yev jurnalistlərə negativ hallarla bağlı şart mövqə tutmağın nümunəsini göstərmişdir. Ulu Öndər bu məsələni xatırlayaraq deyir: "Sovet hakimiyəti vaxtında biza bir mətbuat - kommunist mətbuatı vardı. Mən hamisə bu mətbuatı bizim nöqsanları aşardırmam, aşkarla çıxmamaq istiqamətində yönəldirdim" (1). Heydər Əliyevin, mətbuatı camiyetdən baş verən negativ hallardan yazuşaq sövətəsi öz bəhərini verirdi. O dövrün "Kommunist", "Bakı", "Bakinski raboci", "Azərbaycan gəncləri" kimi nüfuzlu qəzətləri öz sahifələrində müsəyun qəder təngidə yazıclarla yer verirdi. Maraqlıdır ki, bu cür yazılar dövlət səviyyəsində xüsusi nəzərə alınır, qəzətlərdə göstərilən nöqsanların arasında qaldırılmış istiqamətində tədbirlər görülmüşdür.

Heydər Əliyevin siyasi kursunda mətbuatın sərbəst fealiyyətinə imkan yaratmaq istiqaməti Ulu Öndərin prezidentliyi dövründə, tabii ki, özündən yeni və xüsusi tarixi mərhələsinə qədəm qoydu. Prezidentliyi dövründə Heydər Əliyevin diqqət yetirdiyi asas məsələlərdən biri mətbuatın inkişafını təmin edəcək siyasi-hüquq bazanın yaradılmasından ibarət idi. "Ölkədə mətbuatla bağlı müükəmməl qanunverciliğin bazasının möhkəmləndirilməsi, yazılı, ham da elektron medianın maddi-tekniki bazasının möhkəmləndirilməsi, jurnalist kadrlarının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, qəzet və jurnalların borsalarının dondurulması, bər sira mətbuat organlarının dövlətə olan borsalarının ləğvi, ayrı-ayrı qəzet və jurnalların çapının dövlət hesabına maliyyələndirilməsi, bu və ya digar formada qanun pozuntusuna yol vermiş neçə-neçə media mansubunun cinayət məsuliyətindən azad olunması – bütün bunlar Ulu Öndərin Azərbaycan mətbuatına diqqət və qayğısimın bariz nümunələridir" (2). Qeyd olunan bu kimi tarixi xidmətlər sırasında mətbuatla bağlı qanunverciliğin yaradılması xüsusi yer tutur və mühüm əhəmiyyət daşıyır. Ulu Öndər 1998-ci ildə "Azərbaycan Respublikasında söz, fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" fərmanı imzaladı. Bu fərmanla mətbuat üzərində senzura lağı olundu. 1999-cu ildə "Kütüvə informasiya vəsaitləri haqqında" qanun qəbul edildi. Bu qanun kütüvə informasiya vəsaitlərinin fealiyyətinə mənfi təsir göstərən bürokratik maneolərdən biri olan dövlət qeydiyyatının ləğvi mətbuat organlarının yaradılması imkanlarını genişləndirdi. 2000-ci ildə Ulu Öndər "2000-2001-ci illərdə kütüvə informasiya vəsaitlərinin maddi-tekniki şəraitinin yaxşılaşdırılması üzrə tədbirlər Programı"nı təsdiq etdi. Həmin Programa müvafiq olaraq Mətbuat və Informasiya Nazirliyi öz fealiyyətini davam etdirdi, kütüvə informasiya vəsaitlərinin demokratik əsaslarında fealiyyətinə təmin edəcək yeni qurum - Milli Mətbuat, Teleradio və Internet Şurası təsis edildi. 2003-cü ildə Azərbaycan jurnalistlərinin qurultayında kütüvə informasiya vəsaitləri ilə itcmiyyat, eləcə də iqtidár arasında münasibətləri tənzimləmək məqsədilə Mətbuat Şurası yaradıldı ki, həmin şura bu gün da öz fealiyyətini davam etdirir.

Media və iqtidár münasibətlərindən inca məqamlardan biri, təbii ki, camiyatdakı nöqsanların tənqid edilməsi ilə bağlıdır. Respublikaya rəhbərliyinin birinci dövründə jurnalistləri tənqidli ruhlu yazılar yazuşaq sövətəsi təşviq edən,

Prezident kimi fealiyyət göstərdiyi dövrde medianın inkişafına siyasi-hüquq baza yaradaraq söz və fikir azadlığına geniş alan Ulu Öndər mətbuat və təqib masalasına bəllə aydınlaşdırır: "Jurnalistikə el bir sahədir ki, ümumiyyətlə, təqibdən məsələldir. Bütün başqa vəzifələri ilə bərabər, onların arasından qaldırılmışdır üçün çalışmaqdır. Jurnalistikə cəmiyyətdə həmişə bu işləri görüb, bu gün də görür və çox uğurla görür" (3). Mətbuatda təqibdən masalasında dənşərən Heydər Əliyev jurnalist obyektiviliyi və peşəkarlığı probleminə dəxşus olaraq toxunur. Sırr deyil ki, çağdaş mətbuatımızda faktları hərtərəfli arasından təqibdi yazılara yol vermək, fərdi maraqlar naminə vəzifəli şəxslərə qarşı qərəzlə mövqə tutmaq halları ilə qarşılıqlı. Bu cür halların arasından qaldırılmışının başlıca yolu Ulu Öndər jurnalistin peşəkarlığında və obyektiviliyindən görür. Ulu Öndər deyir: "Jurnalist gərək daim cəmiyyətə əlaqədə olsun, insanlarla əlaqədə olsun, cəmiyyətin müxtəlif tabəqələri ilə əlaqədə olsun və müxtəlif yerlərlə təmsəd olsun ki, istədiyi məlumatı ala bilsin və onların əsasını... öz məqalələrinə yaza bilsin... Bir həmişə arzu edirik ki, jurnalistlər obyektiv olsunlar" (3). Ulu Öndər peşəkarlığı və obyektiviliyi jurnalist üçün nə qədər vacib sayırsı, vətəndaş mövqeyi ortaya qoyması bir qədər, bəlkə, ondan daha artıq vacib sırvır. Ulu Öndər jurnalistlərə müraciət edərək deyir: "Biz bir xalq, biz xalqın övladlarıyıq... Biz bir yerdə, bir Vətənda, bir torpaqda, bir cəmiyyətdəyik. Bir cəmiyyətdə olduğumuz halda gərək bir dənişəq, fikir mübadiləsi aparaq, bir-birimizi anlağama çalışaq" (3). Ulu Öndərin bu sözləri bu gün də öz aktuallığını saxlıyrı və çağdaş jurnalistikamızı qrup maraqlarını bir kənarə qoyub milli mənafədən çıxış etməyə çağırır.

Sözümüzün sonunda bildirmək istəyirəm ki, mətbuatımızla bağlı Heydər Əliyev siyasi kursu və gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir, ölkəmizdə söz və fikir azadlığına bu gün də hərtərəfli siyasi-hüquqi şərait yaradılır.

İSTİFADƏ OLUNMUS ƏDƏBİYYAT

1. <https://kaspi.az/az/201807221904-heyder-eliyev-ve-azerbaycan-metbuati>
2. Cəbiyev Q. <https://kaspi.az/az/201807221904-heyder-eliyev-ve-azerbaycan-metbuati>
3. <https://modern.az/heyder-eliyevin-tarixi-cixisi-mene-deyilende-ki-jurnalistlerin-dostu-seclimisem-evel-inanmadim/220478>

Nargiz Qurbanlı

Haydar Aliyev and the issues of criticism in the press

Summary

The formation of freedom of speech, opinion and press in Azerbaijan is connected with the name of the great leader Heydar Aliyev. The great leader has always appreciated the role of mass media in society and attached great importance to this issues. Since Heydar Aliyev returned to Azerbaijan in 1993, there have been many changes in the de-

Müasir Azərbaycan mediası - peşəkarlıq standartları və yeni trendlər. Respublikə elmi-praktik konfrans development of the press, as in all fields. Great leader Heydar Aliyev provided invaluable services for the development of our press during the period when he led the independent state of Azerbaijan. The legislative base for the press was of newspapers and magazines were frozen. Expanding the activities of mass media is proof of the created, the material and technical base, was strengthened censorship was abolished and the debts high value the great leader gives to the country's journals

Key words: Press, mass media, Azerbaijani press, journalist

Наргиз Курбанли

Гейдар Алиев и проблема критики в прессе

Резюме

Становление свободы слова, мнений и печати в Азербайджане связано с именем великого лидера Гейдара Алиева. Великий лидер всегда высоко ценил роль средств массовой информации в жизни общества и придавал этому вопросу большое значение. С тех пор как Гейдар Алиев вернулся в Азербайджан в 1993 году, в развитии прессы, как и во всех областях, произошли многое изменения. Великий лидер Гейдар Алиевоказал неоцененную помощь развитию нашей прессы в период своего руководства независимым Азербайджанским государством. Была создана законодательная база для печати, укреплена материально-техническая база, отменена цензура, заморожены долги газет и журналов. Расширение деятельности средств массовой информации является свидетельством того высокого значения, которое великий лидер придает отечественной журналистике.

Ключевые слова: пресса, СМИ, азербайджанская пресса, журналист